MUSEUM VILLA MONDRIAAN

JAARVERSLAG 2022 STICHTING MUSEUM VILLA MONDRIAAN

10 jaar
Villa Mondriaan
Winterswijk

VILLAMONDRIAAN.NL

INHOUDSOPGAVE

Visie en missie	2
Kernwaarden	3
Algehele doelstellingen	3
Governance	4
Voorwoord	6
Bestuurlijk jaarverslag 2022	7
Over Villa Mondriaan	8
Organisatie	9
Beleid 2021-2025	10
Samenstelling bestuur	10
Comité van aanbeveling	10
Overzicht bestuursleden	11
Museum	12
Programma 2022	15
Verdieping en evenementen	19
Bereik	21
Partners	21
Vriendenkring	21
Bruikleengevers	22
Bezoekers	22
Media	23

VISIE

Museum Villa Mondriaan is hét museum voor coming-of-age. De wereldberoemde Piet Mondriaan ontwikkelde zich tijdens zijn tienerjaren in deze villa in Winterswijk. Naast topstukken van de jonge Mondriaan toont het museum werken van zowel gevestigde als hedendaagse kunstenaars in hun zoektocht naar een eigen signatuur. Eén ding hebben de kunstenaars gemeen: net als de jonge Mondriaan bevinden ze zich allemaal in de turbulente periode van hun ontwikkeling.

MISSIE

Een groot kunstenaar word je niet zomaar, ook Mondriaan is ergens begonnen. Aan de Zonnebrink 4 in Winterswijk benadert het museum Mondriaan als jong talent en geeft het aan de hand van zijn vroege werk context aan wat hem liet uitgroeien tot één van de meest bekende kunstenaars ter wereld. Daarnaast wordt er ook een parallel getrokken met de vernieuwers van vandaag, die ieder op eigen wijze onderwerpen aankaarten vanuit verschillende invalshoeken, zoals mode, design en fotografie. Door hen een podium te geven plaatst het museum Mondriaan in een hedendaagse context.

Kernwaarden

Talentvol

Villa Mondriaan is een springplank naar een volgende stap in de ontwikkeling. Villa Mondriaan laat nieuwe stemmen aan het woord in iedere laag van de organisatie. Van de museumvloer, het kantoor tot het café, overal krijgt jong talent de kans zich te ontwikkelen. Experiment en vernieuwing wordt begeleid en gefaciliteerd door de directeur en door het bestuur.

Efficiënt en effectief

Villa Mondriaan besteedt actief en evenredig veel aandacht aan het bewaken van artistieke kwaliteit en het waarborgen van professionele, zakelijke communicatie. Villa Mondriaan vindt handelen vanuit een ondernemende geest van essentieel belang en werkt daarom projectmatig; aan de hand van projectplannen en projectbegrotingen.

Open dialoog

Villa Mondriaan bemoedigt en faciliteert een open dialoog over maatschappelijk relevante vraagstukken die spelen in de samenleving; op nationaal- en internationaal niveau. Programmering, zijnde randprogramma evenals de kern van het tentoonstellingsbeleid, zou te allen tijde open dialoog tot stand moeten brengen en een veilige omgeving daartoe moeten faciliteren. Speciale aandacht is er ook om mensen met verschillende culturele achtergronden met elkaar in contact te laten komen, met de kunst van Mondriaan als verbindende factor.

Ondernemende geest

Villa Mondriaan vindt handelen vanuit een ondernemende geest van essentieel belang voor de toekomst van het museum. Er wordt een beroep gedaan op de zelfstandigheid en het verantwoordelijkheids-gevoel van alle betrokkenen; zowel van de directie als van vrijwilligers.

ALGEHELE DOELSTELLINGEN

- Het stichten- en in stand houden van een museum dat gewijd is aan het vroege werk van Piet Mondriaan in relatie tot zijn tijdgenoten en werk van hedendaagse kunstenaars.

- Een zo groot en breed mogelijk publiek kennis laten nemen van het cultuurhistorische belang van Piet Mondriaan en interesse wekken voor kunst in zijn algemeenheid ten dienste van de samenleving en haar ontwikkeling. Hiertoe verwerft, behoudt, onderzoekt, presenteert en documenteert de Stichting kunstwerken en publiceert over de tentoongestelde werken ten behoeve van studie, educatie en genoegen

- De stichting is niet gericht op het behalen van winst. Inkomsten verwerft de Stichting door verkoop van toegangsbewijzen, workshops, lezingen, het museumcafé en verkoop uit de museumwinkel. Daarnaast verkrijgt de Stichting substantiële financiële middelen uit subsidies en donaties van overheid, particuliere instellingen en particulieren en uit schenkingen, erfstellingen en legaten.

Governance

Museum Villa Mondriaan past de acht principes en de aanbevelingen van de Governance Code Cultuur 2019 toe en doet hierbij per principe verslag in de jaarstukken.

Waarden scheppen voor en in de samenleving

1. Museum Villa Mondriaan realiseert maatschappelijke doelstellingen. De nieuwe missie en visie en de resultaten in 2022 worden uitgebreid toegelicht in dit jaarverslag. Zie voorgaande pagina's.

Toepassing

2. Museum Villa Mondriaan past de principes en aanbevelingen van de Governance Code Cultuur toe en doet hiervan verslag in de jaarstukken.

3. Onafhankelijk en integer handelen

Indien zich vermoedens van tegenstrijdige belangen van nevenfuncties bij Bestuur of de directeur voordoen, wordt dit in de vergadering met bestuur en directeur besproken. Hiervan wordt verslag gedaan in de notulen. In 2022 hebben zich geen tegenstrijdige belangen voorgedaan. Dit is tevens onderwerp van het functioneringsgesprek met de medewerkers die in principe één keer per jaar plaatsheeft.

4. Handelen volgens verdeling taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden

Directeur en leden van het Bestuur handelen volgens het directiereglement en statuut waarin de verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn vastgelegd.

5. Verantwoordelijkheden bestuur en rolvastheid.

Museum Villa Mondriaan wordt geëxploiteerd door stichting Villa Mondriaan. De toezichthoudende taken van de stichting worden vervuld door een Bestuur. Bestuur en directie verhouden zich tot elkaar conform het bestuur-model, zoals dat is beschreven in de Code Cultural Governance.

6. Omgang met mensen en middelen

Als een van de eerste musea in deze regio houdt Museum Villa Mondriaan zich aan de richtlijn kunstenaarshonorarium en onderschrijft het de Fair Practice Code. De kunstenaars worden dan ook volgens de honorariumrichtlijn betaald. Villa Mondriaan heeft echter jarenlang de eigen medewerkers in loondienst niet volgens de museum cao schalen betaald. Dit maakte de organisatie kwetsbaar en dit vormde een groot risico voor de kwaliteit, veiligheid en continuïteit van de organisatie alsmede voor de borging van kennis en kunde. Met ingang van 2022 zijn ook de medewerkers fair betaald.

Grensoverschrijdend gedrag: het bestuur en directie had in 2022 een melding van Grensoverschrijdend Gedrag. Dit is na de melding aan het Bestuur in overleg met directie in een goed gesprek met de betrokkenen over veiligheid en acceptabel gedrag afgerond. Er is afscheid genomen van de betreffende persoon. Naar aanleiding van dit voorval staat sociale veiligheid, het maken van vrijwilligersbeleid, VOG en een gedragscode op de agenda. Er wordt een protocol gemaakt voor meldingen, en een intern en extern een erkende vertrouwenspersoon bekend gemaakt.

7. Toezicht, advies en onafhankelijkheid.

Rechtsgeldigheid jaarrekening en verslag: de jaarrekening en het bestuursverslag van 2022 zijn goedgekeurd, vastgesteld en ondertekend door het bestuur. Het verslag van Bestuur is hieronder toegevoegd. Accountant: sinds het najaar van 2020 is BonsenReuling de accountant van Museum Villa Mondriaan. De rapportage van 2022 is de derde jaarcontrole door deze accountant voor Villa Mondriaan.

8. Deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid

Het rooster van aftreden is opgenomen in dit jaarverslag. Bij de invulling van vacatures van de bestuur wordt de Code Diversiteit & Inclusie gevolgd. In 2023 reflecteert het Bestuur op het eigen functioneren als toezichthouder.

Voorwoord

In 2023 viert het museum haar tiende verjaardag. Dit biedt bij uitstek gelegenheid om terug te blikken op tien succesvolle jaren Museum Villa Mondriaan. In de beginfase heeft het museum op onderzoekende wijze vormgegeven aan haar identiteit. Dankzij de bijdragen en de inspanningen van alle betrokkenen heeft het museum ruimte gehad om te ontwikkelen. Meer dan dertig junior-directeuren deden kennis en ervaring op en zetten zich -op hun beurt- in voor de organisatie. In tien jaar tijd zijn 133 vrijwilligers actief (geweest) als gastheer/gastvrouw, suppoost, rondleider en café medewerker. Het jaar 2022 kan in zekere zin worden beschouwd als de afsluiting van de jeugdjaren en de opmaat naar de puberteit.

In 2022 heeft Charlotte Rixten na vier jaar afscheid genomen van Museum Villa Mondriaan. Ik ben Charlotte dankbaar voor haar vindingrijkheid, haar enthousiasme en inzet. Onder haar leiding is het museum aangesloten bij de Museumvereniging met als gevolg: een toegankelijker museum.

Het verschil tussen januari en de jaarafsluiting twaalf maanden later had niet groter kunnen zijn. De nasleep van de coronacrisis resulteerde in januari opnieuw in gesloten zalen. Nog voor het einde van de winter, mocht ook de museumsector weer van het slot. Villa Mondriaan vierde de heropening uitbundig in het ‘Piet is Jarig weekend’ en met de opening van de nieuwe tentoonstellingen. In het voorjaar is ook de samenwerking met het primair onderwijs hervat.

2022 stond meer dan ooit in het teken van verbinding, zichtbaarheid en belangstelling. Verbinding met de sector, met de vrienden en sponsoren van het museum. Zichtbaarheid op provinciaal en regionaal niveau, met relevante partners en klankbordgroepen tot gevolg. En belangstelling, belangstelling voor al die vrijwilligers die zich met ziel en zaligheid voor het museum inzetten en dat ook willen blijven doen.

In 2023 blikken we uitgebreid terug op tien jaar Villa Mondriaan. De visie wordt geherformuleerd en de positie in het veld geherdefinieerd. De fundamentele bouwstenen verbinding, zichtbaarheid en belangstelling worden ook in ‘23 verder uitgediept om te komen tot een hedendaags, relevant Museum Villa Mondriaan. Wij zijn alle vrienden, sponsoren, de Gemeente Winterswijk, de Provincie Gelderland, het VSB-fonds, het Roelvinkfonds, de vrijwilligers en andere betrokkenen dankbaar voor hun bijdrage in 2022. Op naar het vervolg van een prachtig jubileumjaar.

Jana Roovers
Algemeen directeur Museum Villa Mondriaan

Bestuurlijk jaarverslag 2022

Op het moment van dit schrijven viert Museum Villa Mondriaan zijn tienjarige bestaan. Met trots mogen we terugkijken op de jeugdjaren van het museum. Hoe de grondleggers van het eerste uur een plan tot uitvoer brachten dat leidde tot het huidige succesvolle museum dat niet meer weg te denken is uit Winterswijk én het Nederlandse museumlandschap.

2022 markeerde enigszins de afronding van de eerste fase van het museum. We namen afscheid van de laatste bestuurders die er van het begin af aan bij waren geweest. Aan hen betuigen wij nadrukkelijk onze dank. We staan op hun schouders om Museum Villa Mondriaan een volgende fase binnen te loodsen. Een fase waarin we volop inzetten op groei aan de hand van een aangescherpte visie en strategie waarover u elders in dit jaarverslag meer kunt lezen.

2022 was tevens het jaar waarin directeur Charlotte Rixten het stokje overdroeg aan Jana Roovers. We zijn Charlotte erkentelijk voor de wijze waarop ze het museum door de moeilijke jaren van de COVID-pandemie leidde. Gelukkig konden we dit tijdperk in 2022 afsluiten met een aantal geslaagde tentoonstellingen, waarvan met name De Amsterdamse Joffers zich mocht verheugen in grote publieksbelangstelling.

Onder leiding van onze nieuwe directeur Jana Roovers sloten we het jaar af met goede bezoekcijfers en een gezonde financiële status. Dat gaat geenszins vanzelf; er is op alle fronten hard gewerkt door alle betrokkenen. Daarvan noem ik als eerste onze ca. 70 vrijwilligers, zonder wier inzet we het museum stante pede zouden moeten sluiten. Daarnaast gaat de dank van het bestuur uit aan onze Vriendenkring, onze ruimhartige donateurs, sponsoren en bruikleengevers en niet in de laatste plaats aan de Gemeente Winterswijk en de Provincie Gelderland voor hun steun.

Museum Villa Mondriaan is vanuit zijn coming-of-age onderweg naar volwassenheid. Op basis van het succesvolle eerste decennium kijk ik met vertrouwen naar de toekomst.

Jan Hovers
Voorzitter bestuur Museum Villa Mondriaan

OVER VILLA MONDRIAAN

Museum Villa Mondriaan is hét museum voor kunstenaars in de stroomversnelling van hun artistieke ontwikkeling. Villa Mondriaan presenteert kunst als onderdeel van coming-of-age. Dat zijn werken die de universele zoektocht van jonge kunstenaars naar de eigen signatuur verbeelden. Een vorm van 'volwassenwording' of Bildung.

In 1880 begint het verhaal van Villa Mondriaan, wanneer de familie Mondriaan naar Winterswijk verhuist. De vijf kinderen, vier jongens en één meisje, verdelen de aanwezige slaapkamers, de bedden worden geplaatst en de moestuin wordt in gereedheid gebracht. Enkele dagen later, na het settelen, verzorgt vader Mondriaan de eerstelessen op de nabijgelegen school. De jonge Piet wordt het tekenen al vroeg bijgebracht, maar van een opleiding tot kunstenaar is vader Mondriaan niet gecharmeerd.

Desondanks werkt Piet aan de ontwikkeling van zijn eigen artistieke handschrift. Samen met zijn oom Frits oefent hij zich in de schilderkunst in het Achterhoeks landschap. Hij legt volgens traditie met donkerbruine tinten het met bladeren bedekte bos vast.

Zijn schilderijen en studies hebben veel weg van de werken van Frits. Soms signeert Piet de werken zelfs met de naam Frits Mondriaan in de hoop dat ze geëxposeerd worden. Van de jonge Piet Mondriaan hadden de meeste kunstcritici nog nooit gehoord.

Met veel doorzettingsvermogen en ondernemingszin haalt Piet twee tekenaktes en dient hij een verzoek in voor een studiebeurs bij de Koningin van Nederland. Met behulp van deze studiebeurs kan hij in 1892 de eerste tekenlessen volgen op de Rijksacademie Amsterdam. Net als iedere adolescent poogt de jonge Piet vorm te geven aan zijn identiteit en zijn authentieke stijl. In deze eerste stappen van zijn ontwikkeling worden de contouren van zijn latere stijl zichtbaar.

En in 2013, 133 jaar nadat de familie Mondriaan de eerste stappen zette in Winterswijk, vestigde Museum Villa Mondriaan zich in de Villa. Tijdgenoten, als ook gevestigd makers en hedendaagse talenten krijgen een plek in het museum. Eén ding hebben ze gemeen: allemaal zijn zij of waren zij net als de jonge Piet Mondriaan midden in de turbulente periode van hun coming-of-age.

ORGANISATIE

De organisatie van Stichting Museum Villa Mondriaan bestaat uit het stichtingsbestuur, directeur, medewerker bedrijfsvoering, een conservator, twee junior directeuren, respectievelijk voor educatie en voor publiek en programmering, een vrijwilligers coördinator en circa 58 vrijwilligers. De functie van vrijwilliger, coördinator en bestuursleden zijn onbezoldigd. De junior directeuren vervullen deze functie als stagiair, zij ontvangen hiervoor maandelijks een stagevergoeding en inwoning in het museumpand. De bezoldiging van de directeur, conservator en medewerker bedrijfsvoering zijn opgenomen in de jaarrekening. Een directie- en stichtingsbestuursreglement complementeren het geheel.

Op 31 december 2022 waren er circa 70 vrijwilligers verbonden aan Museum Villa Mondriaan. In totaal is 58 van hen actief en 12 daarvan tijdelijk inactief wegens persoonlijke redenen. De vrijwilligers doen werk op allerlei gebied en zijn onmisbaar in de dagelijkse bedrijfsvoering van het museum. Zij verzorgen rondleidingen, zijn gastheer of gastvrouw, werken mee aan de opzet van een nieuwe tentoonstelling, werken in de winkel en verzorgen klein onderhoud en reparaties. De vrijwilligerscoördinator zorgt ervoor dat elke vrijwilliger een vrijwilligersovereenkomst krijgt en draagt zorg voor passende roosters. Het vrijwilligersbeleid is een belangrijke pijler voor het museum, zij zijn de ambassadeurs van het museum. Omwille van de veiligheid heeft de voltallige directie van Museum Villa Mondriaan de BHV-training (bedrijfshulpverleners) in 2022 hebben gevolgd zodat -in geval van calamiteiten- er adequaat gehandeld kan worden. In het coronajaar 2022 is ondanks alle beperkingen steeds aandacht geweest voor het contact met en persoonlijke aandacht voor onze vrijwilligers. Dit heeft geresulteerd in 2 werkgroepen: winkelteam en een horecateam.

Het bestuur van de stichting bestaat uit een oneven aantal van tenminste 3 en ten hoogste 9 leden. Bij de samenstelling van het bestuur streeft de stichting naar diversiteit. Het aantal leden wordt door het bestuur met algemene stemmen vastgesteld. De bestuurders worden benoemd en geschorst door het bestuur. Zij treden af volgens een door het bestuur op te maken rooster. De zittende bestuursleden bepalen met algemene stemmen nieuwe bestuursleden. De bestuursleden worden benoemd voor een periode van 4 jaar met een mogelijkheid tot verlenging van maximaal een keer eenzelfde periode. De in een tussentijdse vacature benoemde bestuurder neemt op het rooster van aftreden de plaats in van degene in wiens vacature hij werd benoemd. De voorzitter vertegenwoordigt tezamen met een ander bestuurslid de stichting in en buiten rechte.

Beleid

Beleidsplan 2021 -2025
Het Beleidsplan 2021 - 2025 kunt u vinden op de website van Villa Mondriaan via de link: https://villamondriaan.nl/organisatie/ .

Samenstelling bestuur

Op 31 december 2022 bestond het bestuur uit 7 personen en één adviseur. In 2022 zijn twee bestuursleden wegens aflopende termijnen afgetreden. Volgtijdig zijn er twee nieuwe bestuursleden toegetreden. De leden van het bestuur genieten geen beloning voor hun werkzaamheden. Zij hebben wel recht op vergoeding van de door hen in de uitoefening van hun functie gemaakte kosten.

comité van aanbeveling

Wim van Ast	Eigenaar Arco meubelfabriek
Stella Bosch-Mondriaan	Achternicht Piet Mondriaan
Klaas Gubbels	Beeldend kunstenaar
Ester van de Haar	Oud-directeur voormalig Gruitpoort Doetinchem
Michael Huijser	Directeur Scheepvaartmuseum
Wim van Krimpen	Oud-directeur Kunsthal Rotterdam en Kunstmuseum Den Haag en mede-oprichter van Museum Villa Mondriaan
Rien Nagel	Oud-lid raad van bestuur Rabobank Nederland
Wim Pijbes	Oud-directeur Rijksmuseum
Nadia Zerouali	Tv-kok, culinair schrijver
Gijs Jolink	Muzikant, mede-eigenaar Feestfabriek Alles Komt Goed
Jan van der Ploeg	Beeldend kunstenaar

Overzicht bestuursleden, functies en termijnen

Jan Hovers	Voorzitter	2021 - 2025
Maaike Kool	Secretaris	2018 - 2022
Fons Cateau	Penningmeester (afgetreden)	2014 - 2018 2018-2022
Paul van den Heuvel	lid	2021 - 2025
Benno Markslag	Penningmeester (toegetreden)	2022-2026
Yvonne Twisk	lid	2016 -2020 2020-2024
Tessa Baars	lid (afgetreden)	2014 -2018 2018-2022
Annet van Mazijk	lid (toegetreden)	2022 -2026
Thijs van Beem	lid (toegetreden)	2022-2026
Vic Hulshof	Adviseur	2013-heden

Museum
Koers kunsteducatie

Het museum werkt te allen tijde aan toegankelijkheid. Drempelverlaging en actieve inclusie zijn belangrijke pijlers voor het museum. Niet alleen Nederlanders komen vaak naar het museum, ook Duitse bezoekers passeren geregeld de grens. Met een breed scala aan projecten worden de verschillende doelgroepen bereikt. Het project ‘nieuwe verhalenvertellers’ zet actief in op het betrekken van anderstaligen in en rondom Winterswijk die zich de Nederlandse taal eigen proberen te maken. Het perspectief dat deze bezoekers meebrengen is verrijkend voor het museum. Een ander project is “KunstmoNUment”, waarbij oudere Oost-Achterhoekers actief betrokken worden bij het museum. Voor tieners wordt in samenwerking met het Gerrit Komrij College sinds 2015 de leerlijn Reis naar abstractie ten uitvoering gebracht. Ook in tijden van corona wordt gezocht naar digitale mogelijkheden. De educatieve programma’s vormen de kern van het educatiebeleid en zijn een wezenlijk onderdeel van het museum.
Het bewerkstelligen van een dialoog tussen het kunstwerk en de toeschouwer is een uitgangspunt. Bezoekers trainen het associatieve vermogen door het kijken naar kunst. Daarbij stellen museumdocenten en rondleiders vragen die putten uit de belevingswereld van bezoekers. Kinderen kijken bijvoorbeeld vaker zonder waardeoordeel en zullen het abstracte werk van Mondriaan nog niet kennen. Volwassenen daarentegen hebben vaker al een voorkeur voor een bepaalde kunstsoort. Rondleidingen worden dus niet gegeven vanuit de idee dat de bezoeker passief luistert, maar putten uit de belevingswereld. Kennis wordt actief door de kijker verzameld en de kijker ontleent vervolgens zelf betekenis aan die kennis. Alhoewel het tegengesteld klinkt, bezoekers zijn namelijk eigenaar over het eigen leerproces, is de rol van de kunsteducator hierdoor des te belangrijker. Bezoekers ontlenen betekenis aan kennis en proberen op de meest efficiënte manier kennis op te slaan. Als gevolg hiervan kunnen rondleiders veeleer als “omleiders” van informatie worden beschouwd. Het museum als pedagogisch-didactisch instituut zet in op associatie, creativiteit en empathie, middels het construeren van kennis in groepsverband.

Museumconvenant

In 2022 is het ‘Convenant samenwerking Winterswijkse musea’ getekend. Deelnemende musea zijn: Vereniging het Museum: de Museumfabriek, Vereniging het Museum: Wereld van Wenters Terra Temporalis, Transit Oost en Museum Villa Mondriaan. De partijen voerden sinds 2021 gesprekken in het kader van de voorgenomen samenwerking. Na tekenen van het convenant kreeg deze samenwerking in 2022 ook een meer praktische vertaalslag. Zo hebben de partijen in de tweede helft van 2022 een marketingworkshop gevolgd, mogelijk gemaakt door de gemeente Winterswijk die in 2022 een bedrag ter beschikking stelde. Ook in 2023 heeft de gemeente steun uitgesproken in de vorm van een financiële bijdrage. In 2023 is er daarom ruimte om een gezamenlijke uitvoeringsagenda op te stellen.

Stuurgroep 1572

In 2022 was het 450 jaar geleden dat Brielle door de watergeuzen is bevrijd van de Spanjaarden. Later volgden de rest van Holland en Zeeland en daarmee werd de start gemaakt van Nederland. Willem van Oranje legde een aantal kenmerken vast voor de nieuwe staat: Vrijheid, Verdraagzaamheid, Verscheidenheid en Verbinding (4 V's). Ook in het heden zijn deze kenmerken actueel en staan ze met enige regelmatig onder druk. In Winterswijk was er de wens om middels evenementen en activiteiten het winkelend publiek in aanraking te brengen met deze ‘waarden’. Daarom is de "Stuurgroep 1572 " opgericht.

Bij aanvang van de Stuurgroep hebben daarin hebben zitting genomen Wim Aalderink (namens 100% Winterswijk/ voorzitter) en de leden Gerben Grooten (namens de muziek), Charlotte Rixten (namens de beeldende kunsten), vanaf oktober Jana Roovers (namens de beeldende kunsten), Peter ten Hagen (Centrum Ondernemers), Joyce Ras en Paulien van Vliet (Gemeente). Van maart tot november 2022 zijn Johan Godschalk en Dirk Willink actief geweest als parttime projectleiders voor de uitvoeringsagenda. Het programma in 2022 heeft zich gecentreerd rondom typisch Winterswijkse vrijheidsdenkers, zoals tante Riek (verzetsstrijder), Piet Mondriaan (schilder), Gerrit Komrij (schrijver) en Jan Willink (ontwikkelaar internationale- en regionale spoorwegen). In 2022 en in 2023 worden van al deze vrijheidsdenkers muurschilderingen gemaakt door lokaal kunstenaar Paul Wieggers.
In 2022 is er een uitgebreide uitvoeringsagenda geweest die door bestuursleden van de Stuurgroep onder werden verdeeld. Zo viel de inhoudelijke programmering van Midzomer Mondriaan onder de taken van Charlotte Rixten. Uitganspunt van elke activiteit was om cultuur te verbinden aan (lokale) ondernemers om op deze manier het winkelend publiek in aanraking te brengen met verschillende kunstdisciplines. In 2023 zal de Stuurgroep zich voortzetten in de Stichting Ondernemen met Cultuur.

Foto: Ron Rensink

Programma 2022

Overzicht tentoonstellingen geopend in 2022

Louise te Poele: Into the Pleasure Dome

Spiegelende platen, abstracte paardfiguren, wapperende gewaden, een kleurrijke bloemenzee; door middel van fotografische en driedimensionale werken creëert multidisciplinair kunstenaar Louise te Poele een totaalervaring voor bezoekers. In haar nieuwste solotentoonstelling Into the Pleasure Dome bevraagt te Poele de rol van de mens in relatie tot de natuur. ‘’De werkelijkheid is soms een onoplosbare puzzel. Natuurlijk vraag ik me ook wel eens af, in hoeverre buigt de wereld mee totdat ze knakt of is die rekbaarheid toch groter dan dat wij misschien denken? En moeten we soms een beetje wennen aan alle nieuwe verschijningsvormen?’’, aldus te Poele. Wars van modern cynisme en met haar gedachtenspinsels als belangrijkste oerbron biedt te Poele met Into the Pleasure Dome een surrealistische verwondering in turbulente tijden. Met behulp van fotografische werken en installaties heeft te Poele drie tentoonstellingsruimtes omgetoverd tot levende kunstwerken. Met een ‘Infinty Room’, een ‘Flower Abundance Room’ en een ‘Recovery Room’ bevraagt te Poele de scheidingslijn tussen binnen en buiten, tussen beperking en vrijheid, tussen dier en natuur. Bezoekers worden uitgedaagd om zich middenin de kunstwerken te begeven en letterlijk in haar creaties te kruipen. Wees welkom, maar besef dat elke stap in deze Pleasure Dome resoneert en invloed heeft op de werken. ‘’Beweegt daar nou een staart?’’

Ter gelegenheid van Mondriaan 150ste verjaardag exposeert Villa Mondriaan hedendaags talent van eigen bodem. Net als Mondriaan zijn Louise te Poele en ontwerper Joris Laarman afkomstig uit de Achterhoek en exposeren zij hun werk over de hele wereld.

Louise te Poele: Into the Pleasuredome

Joris Laarman: Maker Chairs
Ter gelegenheid van 150 jaar Mondriaan geeft het museum aandacht aan hedendaags gevestigd talent dat net als Mondriaan vanuit de Achterhoek de wereld verovert. Ontwerper Joris Laarman groeide op in Borculo en ontwerpt zijn werken met het oog op de toekomst.
De in Borculo geboren Joris Laarman studeerde in 2003 cum laude af aan de Design Academy Eindhoven (2003) en geniet ondertussen wereldwijde bekendheid met zijn werken. In het Joris Laarman Lab, inmiddels gevestigd in Amsterdam, is de samenwerking van de nieuwste technieken, wetenschap en ambacht van fundamenteel belang. Samen met zijn team aan ingenieurs, programmeurs en ambachtslieden zoekt Laarman naar nieuwe mogelijkheden op het snijvlak van kunst, design, wetenschap en technologie. Op zoek naar de mogelijkheden van de toekomst worden in het lab voortdurend nieuwe theorieën, materialen en productiemethoden getest en verfijnd.
In Joris Laarman: Maker Chairs toont Villa Mondriaan een aantal sleutelwerken uit zijn Maker Chairs serie (2014). De Maker Chairs zijn opgebouwd uit kleine 3D geprinte of houten onderdelen die perfect in elkaar passen als een puzzel. De blauwdrukken van de stoelen zijn grotendeels digitaal beschikbaar gesteld via de Bits & Parts website. Laarman toont hiermee een nieuwe democratische visie op design. Iedereen kan een nieuwe versie van de Maker Chair ontwerpen en sommige ontwerpen zijn zelfs gemakkelijk thuis te maken met alleen een 3D printer en een aantal bezemstelen. Villa Mondriaan toont voorstudies en diverse varianten van deze stoelen, waaronder de prototype Hexagon, Maze , Voronoi Wood en de Bits and Parts Maker Chair, van de laatste variant stelt het museum zelfs een kids versie tentoon.

Joris Laarman: Maker Chairs

De Amsterdamse Joffers
Vanaf 1 oktober te zien in Museum Villa Mondriaan: De Amsterdamse Joffers. Ansingh, Bauer-Stumpff, Van den Berg, Bodenheim, Van Regteren Altena, Ritsema, Surie en Westendorp-Osieck leerden elkaar kennen tussen 1893 en 1908 op en rond de Rijksakademie in Amsterdam. Een aantal van hen studeerde er tegelijk met Mondriaan. De kunst- markt en geschiedenis richtten zich op innovatie, zoals het werk van Mondriaan. Hij groeide met zijn vernieuwende geometrisch-abstracte composities uit tot een wereldberoemd kunstenaar. De Joffers werden daarentegen met hun figuratieve stillevens en portretten minder gewaardeerd door de kunstcritici in die tijd. Toch waren zij succesvolle kunstenaressen, waarmee ze zich onderscheidden in de mannelijke kunstwereld. Villa Mondriaan tilt de Amsterdamse Joffers dit najaar uit de vergetelheid.

De naam Amsterdamse Joffers werd in 1912 door kunstcriticus Albert Plasschaert geïntroduceerd. De individuele kunstenaressen die hij daarmee aanduidde verschilden onderling teveel om van een kunstenaarsgroep te spreken, maar de naam werd wel door de Joffers gebruikt om gezamenlijk te exposeren en zich staande te houden in de, door mannen gedomineerde, Nederlandse kunstwereld. Tot ver in de twintigste eeuw was de opvatting dat de bestemming van de vrouw in het huwelijk en het moederschap lag en zij dus niet haar eigen geld mocht verdienen. Desondanks kozen de Joffers met volle overtuiging voor het professionele kunstenaarschap.. en met succes. De Amsterdamse Joffers waren afkomstig uit de gegoede burgerij en een aantal van hen kwam uit een artistieke familie. Ook ontstond er in de loop van de negentiende eeuw meer acceptatie naar kunstenaressen. Dat wil echter niet zeggen dat de obstakels voor vrouwen om zich als professioneel kunstenares te kunnen ontwikkelen en profileren allemaal waren weggenomen. Enkele Joffers maakten bijvoorbeeld mee dat de directie van de Rijksakademie stevig verzet bood tegen het studeren naar levend naaktmodel door vrouwen, wat pas in 1895 toegestaan werd. In de kunstkritiek werd het werk van de Joffers steeds aan hun sekse afgemeten en vaak als deftig, charmant of elegant omschreven. Villa Mondriaan geeft de Joffers nu een podium, wat hen lange tijd was ontzegd.

Hoewel aan het einde van de negentiende eeuw een modernistische kunststijl ontstond, richtten de Joffers zich nog op het maken van impressionistisch werk. De Amsterdamse Joffers maakten figuratieve beelden als stillevens en portretten, waardoor ze zich onderscheidden van de opkomende modernistische stijl. Hierdoor werd hun kunst echter wel gezien als ‘traditioneel’.

De Joffers voeren tegen de koers in door te kiezen voor een eigen kunst en uitzonderlijk voor hun tijd waren ze kunstenaressen die met het maken van kunst hun eigen kost verdienden. Het werk van de Joffers wordt nu voor het eerst sinds lange tijd weer zichtbaar voor publiek. Op zaterdag 1 oktober is de opening van De Amsterdamse Joffers in museum Villa Mondriaan.
De nieuwe tentoonstelling creëert aandacht voor de Amsterdamse kunstenaressen door hun werk te exposeren, maar ook was er in oktober een kunstgeschiedeniscursus te volgen om dieper in te gaan op de Amsterdamse Joffers. Iedere Joffer ontwikkelde ook haar eigen stijl, waar onder andere over gesproken is tijdens de bijeenkomsten.

Onthulling Boereninterieur

Op 19 oktober 2022 is er in Villa Mondriaan een recent ontdekte vroege Mondriaan onthuld. Het werk werd door twee Achterhoekers verworven en aan het museum in langdurige bruikleen gegeven. Het gaat om een zeer uniek schilderij waarmee Mondriaans vroege ontwikkeling in de Achterhoek heel zichtbaar is. Villa Mondriaan is de bruikleengevers zeer dankbaar dat dit schilderij de komende jaren bij ons op zaal mag hangen. Het museum hoopt ook dat de bruikleengevers inspiratiebron kunnen zijn voor andere, potentieel kopers/bruikleengevers. Mondriaan schilderde dit Boereninterieur met haard in de Achterhoek tussen 1890 en 1892 in olieverf. Op het schilderij zien we een deel van een woonkeuken, waarin de zon door de schuiframen naar binnen valt en sterke schaduwen geeft. De open haard met hangende schouw domineert de ruimte. Voor de haardplaat met tegels erboven hangt een gietijzeren ketel waar een gebukt staande vrouw met groene rok en wit kapje op klompen bezig is. Aan de andere kant van de driepotige tafel, waarop een glimmende koperen ketel staat, ligt een hond te slapen op de grond. Drie stoelen en een rechthoekige tafel staan tegen de blauwige wand. Aan de wand hangen een spiegel met bakje en een doek aan een spijker. Op de imposante rode staande klok naast de deuropening is het lastig af te lezen hoe laat het is.

Verdieping en evenementen

Uitgangspunten

Museum Villa Mondriaan heeft een helder uitgangspunt voor al zijn activiteiten. Op een laagdrempelige manier laat het museum iedereen kennismaken met het werk van Piet Mondriaan en gebruikt dat als startpunt om hedendaags talent op zaal alsook binnen de organisatie verder te ontwikkelen. In het bijzonder wil het museum dat ieder kind dat opgroeit in Winterswijk en de Achterhoek weet dat zij in één lijn staan met de grootmeester Piet Mondriaan, ooit ook 'maar een jongen uit de Achterhoek'. Kunsteducatie begint niet met jaartallen en feiten, maar met kijken, op de voet gevolgd door zélf doen. De verandering die in 2021 actief heeft plaatsgehad is dat educatie niet meer los gezien wordt van de andere activiteiten van het museum. De intensiteit en duur van de activiteiten verschilt, maar ook een post op facebook kan op een laagdrempelige manier kennis over Mondriaan geven. Dit hernieuwde uitgangspunt houdt het museum gefocust in al haar uitingen en iedere interactie met het publiek.

Activiteiten

In 2022 heeft Villa Mondriaan 150 jaar Mondriaan en 450 jaar Nederland gevierd. Centraal binnen 450 jaar NL stond het thema 'Vrijheid'; een thema waar Mondriaan als geen ander inpast. Mondriaan was een vrijheidsdenker en brak met bestaande tradities. Daarbij komt nog dat abstracte kunst enige tijd als entartete kunst werd aangemerkt. De beeldende kunsten zouden autonoom moeten zijn en vrij van overheidsbemoeienis. Dat betekent in de praktijk ook dat beeldende kunst voor iedereen toegankelijk moet zijn. In het verlengde daarvan heeft Villa Mondriaan als onderdeel van de Stuurgroep 1572 velerlei activiteiten georganiseerd die zowel binnen- als buiten de museummuren plaatsgevonden en gratis toegankelijk werden aangeboden.

- Piet is Jarig: 150 jaar Mondriaan

Ten behoeven van het Piet is Jarig weekend is er op vrijdag een samenwerking aangegaan met de Wilhelminaschool. Lokale ondernemers hebben met groepen kinderen de etalages geheel in Mondriaanstijl aangekleed. Zo was het hele dorp op de hoogte van Piet's verjaardag. Op maandag, de dag waarop Piet echt jarig was, heeft Wietse Coppes (titel) een zeer geslaagde lezing verzorgd over het onderzoek naar de Mondriaan papers dat hij heeft verricht.

- Memorix Maior: digitale toegankelijkheid collectie

In de zomer van 2022 heeft Villa Mondriaan zich aangesloten bij Collectie Gelderland. Middels de software tool Memorix Maior is een eerste aanzet gemaakt om de collectie van 200 objecten van Villa Mondriaan te digitaliseren en te nummeren. Het uitgangspunt is om in 2023 de collectie in te laten bouwen op de website zodat bezoekers achtergrondinformatie over de collectie kunnen vinden. Mogelijk kan dit ook een aanzet zijn voor uitgaande bruiklenen.

Verdieping en evenementen

- Midzomer Mondriaan en torenfestival

Cultuur op onverwachte plekken: Midzomer Mondriaan is een festival dat in 2022 op 24, 25 en 26 juni plaatsvond. Het festival werd afgetrapt op vrijdagavond door een muziekcompositie uitgevoerd door (bijna alle) muziekverenigingen in de gemeente Winterswijk. Zaterdag hebben in verschillende winkels in het centrum artiesten opgetreden. In totaal hebben bijna twaalf artiesten een performance gehouden. De locaties betroffen: Jacobskerk, Doopsgezinde Kerkje buiten, Doopsgezinde Kerkje binnen, Blend 61, Kklup, Hema, Spek Ende, Studiofit, en verschillende terrassen op de markt. Het is belangrijk dat de activiteiten gratis toegankelijk waren voor winkelend publiek. Ook verzorgde Villa Mondriaan informatiestands en schilderworkshops in het Vrijheidspark, de juniordirecteuren voor kinderen en door Vic Hulshof voor volwassenen.

- Museumconvenant

a.Museumvisie en uitvoeringsprogramma
b.Meerwaarde marketingworkshops: nieuwe verbindingen tussen partners, goede sparring

- Boereninterieur (+korte lezing)

Onthulling van het recentelijk in bruikleen verkregen Boereninterieur. Marlieke Damstra gaf een korte lezing. Damstra deed twee jaar lang onderzoek t.b.v. Gelders Genootschap naar interieurs in de Achterhoek. Aanwezig waren zestig deelnemers, burgermeester en wethouder, vrijwilligers en vijf journalisten (waaronder landelijk).

- Kerst op de lappenbrink

De stuurgroep 1572 organiseerde in 2022 voor het eerst het evenement Kerst op de Lappenbrink. Museum Villa Mondriaan organiseerde workshops voor kinderen in het museum en nam deel aan de kerstmarkt op de Lappenbrink.

Bereik

Gemeente Winterswijk

De gemeente Winterswijk blijft een belangrijke partner voor Villa Mondriaan. We kunnen blijvend bouwen op steun van de wethouder kunst, cultuur en erfgoed (mevr.. Metaal-ten Dolle) en de beleidsmedewerkers kunst en cultuur (mevr. Roerdinkholder). Vanuit de museumvisie is daarnaast de museumvisie werkgroep opgezet om de kennis en kunde tussen de Winterswijkse musea onderling te versterken. In samenwerking met de beleidsadviseur Economie (dhr. Roeterdink) wordt aandacht gegeven aan de Mondriaan beleving in het straatbeeld van Winterswijk en de citybranding.

Lokale en regionale partners

Daarnaast is de Sociale Dienst Oost Achterhoek [vanaf maart 2022 'Fijnder'] een belangrijke partner van Villa Mondriaan. Door middel van goed contact met José Leemreize worden er in Villa Mondriaan een aantal werkervaringsplekken georganiseerd. Hierbij helpt Villa Mondriaan de cliënten van de Sociale Dienst aan werkervaring en/of re-integratie in het arbeidsproces, en helpt de Sociale Dienst het museum aan bekwame vrijwilligers. Door de jaren heen zijn nog er veel andere lokale samenwerkingsverbanden ontstaan, zeker op het gebied van sponsoring in natura. Het museum kan rekenen op producten van onder meer Timmermans Bloemen, Plus Winterswijk, DLA, de Hema, bakkerij Ter Weme, tuinbedrijf Wenninkhof en Handy Hobbyhuis.

Vriendenkring

De vrienden van het museum zijn de ambassadeurs van het museum. Zij steunen zowel financieel als moreel het museum, wat juist in deze tijden een fijne steun is. De samenstelling van het bestuur is sinds haar oprichting onveranderd gebleven met Thijs van Beem, Friederike de Raat, Bernadet Klein Gunnewiek en Hans van Ommen als leden. Door hun actieve inzet is het aantal vrienden vergroot en zitten we in 2022 over de 200 vrienden. Belangrijk voor het museum is dat de vrienden het museum niet alleen financieel steunen, maar de trouwe supporters van het museum zijn. Dit komt onder andere naar voren in de vele activiteiten die het bestuur van de vriendenkring samen onderneemt. Het bestuur van de vriendenkring is samen met het museum uiterst creatief geweest om op nieuwe manieren toch de kunst met de vrienden te kunnen delen, door online evenementen en regelmatig contact via de nieuwsbrieven. Ook is in 2022 voor het eerst het vriendenmagazine uitgebracht. Het magazine is zeer enthousiast ontvangen en zal in 2023 opvolging krijgen.

Bruikleengevers

Sinds de opening in 2013 heeft Villa Mondriaan drie voorname bruikleengevers die haar tentoonstellingen en vaste opstelling ondersteunen. Ten eerste is er de warme band met het Kunstmuseum Den Haag dat een langdurig partnerschap heeft met Villa Mondriaan aangaande werken van de vroege Mondriaan en kennis over het oeuvre. Daarnaast heeft het museum drie werken van Piet Mondriaan, tekeningen en olieverfschilderijen van Frits Mondriaan en zes lithografieën van Pieter Cornelis Mondriaan sr. in langdurig bruikleen van de Winterswijkse Vereniging het Museum. De samenwerking met Vereniging het Museum als lokale partner is zeer waardevol voor het museum en is in 2022 hernieuwd.

Als laatste staat ook kunsthandel Simonis & Buunk het museum bij en geeft met regelmaat schilderijen in bruikleen aan het museum. Museum Villa Mondriaan is ook de elf particuliere bruikleengevers zeer dankbaar. Elke nieuwe, langdurige bruikleen is een blijk van vertrouwen. In 2022 is gebleken dat dit vertrouwen doorwerkt op andere potentieel bruikleengevers, een positieve ontwikkeling. Villa Mondriaan wil iedereen uitvoerig bedanken voor het beschikbaar stellen van de Mondriaans voor het grote publiek.

Bezoekers

In totaal heeft het museum in 2022 ruim 12.200 bezoekers ontvangen. In januari is het museum noodgedwongen gesloten geweest. Dit resulteerde in voorzichtigheid en een langzame opstart voor de algehele museumsector. Ook Villa Mondriaan heeft hier de effecten van gemerkt. Richting de zomer van 2022 trok het bezoekersaantal weer aan. Het vertrouwen in de veiligheid rondom corona was hersteld en bezoekers durfden de museumkaart weer aan te schaffen. In het kort ging het dus naar omstandigheden goed. In 2021 zagen we eenzelfde trend, waar binnen de beperkingen en maatregelen het publiek nog even enthousiast was om het museum te bezoeken. Dat optimisme nemen we mee 2023 in.

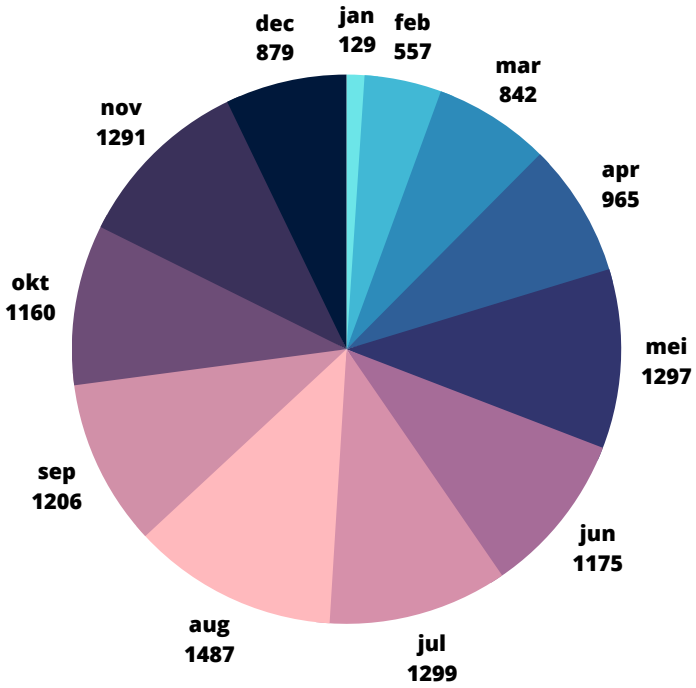

Educatiebezoeken

In totaal hebben er in 2022 circa 800 educatiebezoeken plaatsgevonden. Ongeveer 600 daarvan dankzij de lesmodule 'Buiten de Kaders'. Ter gelegenheid van het 450-jarige bestaan van Nederland hebben museum Villa Mondriaan, kunst en cultuurcentrum Boogie Woogie en Theater De Storm de handen ineen geslagen. Op initiatief van Villa Mondriaan ontwikkelden het museum met ArtEZ een lesmodule die aan elke basisschool in Winterswijk is aangeboden. Tijdens de 450ste verjaardag van Nederland staan de waardes vrijheid, verscheidenheid, verbondenheid en verdraagzaamheid centraal. In Winterswijk is is in het bijzonder aandacht voor de vrijheidsdenker Piet Mondriaan. Mondriaan heeft zijn leven in het teken gezet van vernieuwing en het doorbreken van tradities binnen de kunsten. De lesmodule wordt verzorgd door lokale kunstenaars en treedt buiten de kaders van de verschillende kunstdisciplines. De module toont kinderen, woonachtig in Winterswijk, de kracht en de mogelijkheden van kunst. De module wordt gesteund door de gemeente Winterswijk en door het VSB-fonds en loopt t/m 2025.

Media

Er waren genoeg bijzondere projecten in 2022 in het museum en die konden allen rekenen op aandacht in de Nederlandse en (regionale) Duitse pers. Aan het feestjaar 150 jaar Mondriaan werd met name regionaal uitgebreid verslag gelegd. De onthulling van het Boereninterieur kon rekenen op veel media-aandacht. De tentoonstelling De Amsterdamse Joffers kon rekenen op veel aandacht in de pers, tot ver buiten winterswijk. De Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed (de RCE) deed uitgebreid verslag in de nieuwsbrief en het tijdschrift, met een bereik van 22.000 lezers. Ook Stichting de Kunsttunnel heeft actief meegedaan aan communicatie uitingen.

Er gebeurden ook nieuwe dingen buiten de museummuren. In 2022 is 150 jaar Mondriaan gecombineerd met 450 jaar Nederland. Samen met Boogiewoogie, de gemeente Winterswijk en ABH Cityvereniging werd de stuurgroep 1572 opgericht. Onder leiding van deze stuurgroep zijn er veel evenementen gerealiseerd die zowel in het museum en vooral ook daarbuiten hebben plaatsgevonden. Met name Kerst op de Lappenbrink heeft gezorgd voor grote aandacht in de media.